

Saako paha palkkansa?

Uusliberalismin lyhyt historia: David Harvey, Vastapaino 2008

David Harvey on ottanut tehtäväkseen osoittaa, että uusliberalismin historia on lyhyt ja onneton. Uusliberalismi on hänelle syöpä, joka tuhoaa kaiken eteensä osuvan. Se köyhdyttää valtiot, ruokkii epätasa-arvoa, vie vallan ay-liikkeeltä, pönkittää rahan valtaa ja kaupallistaa kaiken inhimillisen. Se on luonteeltaan hyvin epädemokraattinen. Se aiheuttaa ongelmia globaalille järjestykselle.

Harvey kirjoittaa sujuvasti ja vastustamattoman lumoavasti. Hän vyöryttää hetyttömällä voimalla todistusaineistoa uusliberalismin vaaroista ja haitoista. Kun on päässyt kirjan loppuun, monen lukijan mielessä on varmasti kysymys kuinka millään maalla on varaa antaa tuollaisen pahalaisen mellastaa vapaasti.

Vakavuudestaan ja varmuudestaan huolimatta Harveyn työssä on sen arvoa heikentäviä pulmia. Näistä yksi on se, että hän näkee uusliberalismin käden jäljen kaikkialla ja että kaikki paha on sen tuottamaa. Maailmanmeno on liian monimutkaista, jotta se voitaisiin kuvata yksilönteisellä janalla, jonka toisessa päässä on uusliberalismi ja toisessa päässä kaikki muu. Yksittäiset hallitukset, joilla ei ole mitään tekemistä uusliberalismin kanssa, voivat myös aiheuttaa ongelmia oman maansa kansalaisille ja globaalille järjestykselle.

Harvey ei täsmennä uusliberalismin syövyttämiä saavutuksia, arvoja ja ajatusrakennelmia. Tekemättä hänelle mainittavaa vääryyttä on mahdollista sanoa, että hän puolustaa ay-liikettä, demokratiaa ja markkinoiden sääntelyä. Kansainvälisissä suhteissa hän puolustaa protektionismia vapaata kauppaa vastaan. Kirjan toinen heikkous on siinä, että hänellä menee näissä

asioissa puurot ja vellit sekaisin ja tästä Englannin analyysi on hyvä esimerkki.

Harvey antaa kuvan, jonka mukaan pääministeri Margareth Thatcher toteutti lähes yksin uusliberalistisen ohjelmansa. Toinen selitys rautarouvan menestykselle on, että hän voitti ylivoimaisesti muutamit vaalit, koska kansalaiset olivat kyllästyneet siihen menoon, jossa työntekijät sulkiivat sairaaloita marssimalla ulos, haudankaivajat kieltäytyivät hautaamasta kuolleita ja kuljettajat pysäyttivät junat ja linja-autot mielivaltaisesti. Jokainen, joka vieraili noihin aikoihin Englannissa, tiesi odottaa vaikeuksia.

On vaikeaa kuvitella, että Thatcher olisi kyennyt mihinkään ilman äänestäjien tukea. Yhtä vaikeaa on kuvitella, että uusliberalismi olisi huumannut äänestäjät. Kansalaisten enemmistö oli yksinkertaisesti kyllästynyt ay-liikkeen syndikalismiin ja äänesti muutoksen puolesta.

Harvey väittää virheellisesti, että Augusto Pinochetin Chile oli ensimmäinen uusliberalistinen valtiokokeilu. Orastavia liberaaleja valtioita ovat olleet esimerkiksi Yhdysvallat ja muutama harva läntisen Euroopan maa. Itsenäistymisensä aikoihin 1770-luvulla Yhdysvallat oli yhtä köyhä kuin monet nykyisistä kolmannen maailman maista. Yhdysvallat vaurastui kuitenkin juuri niiden poliittisten, oikeudellisten ja hallinnollisten järjestelmien avulla, joita Harvey pitää uusliberaaleina ja siksi tuhoisina.

Ruotsin taloudellinen kehitys 1870-luvulta aina 1970-luvulle on vakuuttava todistus liberaalien periaatteiden voimasta. On tuskin yhtään maata,

jonka taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen voima vetäisi vertoja tuon ajan Ruotsille. Kun Ruotsi alkoi 1970-luvulta alkaen lipsua liberaaleista periaatteista, sen kehitys on kääntynyt alamakeen. Muutama sana tästä problematiikasta on paikallaan.

Esimerkiksi Stefan Fölsterin mukaan rikkaiden ja köyhien väliset varallisuuserot ovat Ruotsissa suuremmat kuin Yhdysvalloissa. Kun kaikki tulot otetaan huomioon, keskivertoamerikkalaisen tulot ovat kolme kertaa suuremmat kuin keskivertoruotsalaisen tulot, mutta amerikkalaisten tulot jakaantuvat tasaisemmin kuin ruotsalaisten. Dick Kling osoittaa, että suomalaiset ovat kaksi kertaa ja italialaiset kuusi kertaa rikkaampia kuin ruotsalaiset. Ruotsi on kyllä rikas maa, mutta poliittinen valta on kasannut rahat omien instituutioidensa hallintaan pois kansalaisten taskuista.

Harvey on väärässä väitteessään, jonka mukaan uusliberalismi synnyttää sietämätöntä epätasa-arvoa. Asia voi olla toisinkin. On jopa mahdollista, että entisessä Neuvostoliitossa kansalaisten väliset erot varallisuudessa ja kulutusmahdollisuuksissa olivat suhteellisesti suuremmat kuin esimerkiksi liberalistisissa markkinatalousmaissa.

Kansainvälisten asioiden tarkastelu on murheellinen osa Harveyn kirjaa. Hän syyttää uusliberalismia eri maiden ongelmista. Syytökset eivät kestä koettelua. Monissa maissa niiden omat hallitukset, joiden politiikka on yhtä kaukana liberalismista kuin yö päivästä, ovat tehneet kaikkensa pahentaakseen asioitaan.

Liberalismi ei köyhdytä maita, koska sen tarkoituksena on tarjota keinot korvata köyhyys vauraudella. Liberalismia ei voi syyttää entisten sosialistimaiden köyhyydestä. Liberalismi ei kannusta hallituksia aseelliseen väkivaltaan ja joka toista väittää, ei ole perillä liberalismien henkisestä perinnöstä. Liberalismi ei vastusta demokratiaa, jonka synnyttämisessä ja kehittämisessä sillä on suurempi ansio kuin millään sen teoreettisella ja ideologisella kilpailijalla.

Harvey on hyvin kriittinen vapaata kauppaa kohtaan, jota hän pitää suppean taloudellisen eliitin juonena saada maailma hallintaansa. Jos vapaalle kaupalle annetaan tilaa, se tuhoaa ympäristöjä, alistaa työntekijät johtajien mielivalle ja palvelee vain pientä ahnasta enemmistöä.

Näiden asioiden tekemiseen ei tarvita uusliberalismia, mutta sitä tarvitaan näiden asioiden aiheuttamien seurausten korjaamiseen.

Harvey hyökkää vapautta vastaan ja trivialisoi sitä taitavasti. Se on hänelle savuverho, jonka suojassa vahvat ja röyhkeät voivat vaurastua käymällä heikkojen ja puolustuskyvyttömiä kimppuun. Käytettävissä oleva empiirinen todistusaineisto puhuu kuitenkin Harveyn käsityksiä vastaan. On tietenkin totta, että vapautta voidaan käyttää väärin, mutta siihen ei Harveyn kritisoima uusliberalismi anna kuitenkaan oikeutta. Hallitusvalta, joka ei puutu vilppiin, pakkoon eikä väkivaltaan, ei ole liberaali.

Britannian historiassa on ollut aika, jolloin ay-liike kunnioitti vapautta ja piti sitä sen olemassaolon takaavana liittolaisena. Kaikissa maissa, joissa hallitukset rajoittavat vapautta, ne rajoittavat ja sääntelevät myös ay-liikkeen toimintaa.

Vapaus ei ole vain sana eikä sen kaiho epärealistinen unelma. Vapaus on mahdollistanut Harveyn kirjan julkaisemisen ja antanut liberalismiin kielteisesti suhtautuville mahdollisuuden saada tukea unelmilleen.

Risto Harisalo